

COMPARATIVE LITERATURE STUDIES

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-073-5-2-1>

АВСТРІЙСЬКИЙ ТЕКСТ В УКРАЇНСЬКОМУ КОНТЕКСТІ

Глотов О. Л.

*доктор філологічних наук, професор,
професор кафедри іноземних мов та методик їх навчання
Кременецької обласної гуманітарно-педагогічної академії
імені Тараса Шевченка
м. Кременець, Тернопільська область, Україна*

Термін «мазохізм», який вже давно вийшов за межі суто професійного медичного ужитку, увів до обігу один з засновників сексології професор Університету Граца Ріхард фон Крафт-Ебінг у процесі створення теорії сексуальної патології [8], спираючись на деякі твори уродження столиці Королівства Галиції та Лодомерії Австро-Угорської імперії західноукраїнського міста Львова австрійського письменника Леопольда фон Захер-Мазоха [4].

У системі психоаналізу Зигмунда Фрейда це явище відносять до числа елементів несвідомого у психіці [11, 12, 13]. Девіація, яка відображає схильність особистості до сексуального задоволення через приниження, мала у творчості Захер-Мазоха характер випадковий та епізодичний. Про це свідчить те, що у монографії «Psychopathia Sexualis» Крафт-Ебінг посилається лише на один текст – «Венера у хутрі», не рахуючи науково не коректного посилання на листування анонімного пацієнта з письменником, внаслідок чого дослідник кваліфікує як сексуальних збоченців не тільки персонаж літературного твору, але й самого автора. Крім того, додаток «Мазох», від якого й пішла назва феномену, не є родовою приналежністю письменника, а дівочим прізвищем матері – Кароліни Мазох, дочки професора Франца Мазоха, ректора Львівського університету та почесного громадянина Львова. Не виключаю й того, що письменник, колишній приват-доцент Університету Граца, який на момент публікації книги (1886), виданої невеликим накладом та латинською мовою, вже досить давно відійшов від наукової діяльності, тим більше у цілком сторонній для нього, історика, сфері – медицині, міг взагалі не знати про використання його імені як наукового терміну.

Значно більш суттєвим вектором у писаннях німецькомовного літератора, представника австрійської імперської аристократії, університетського вченого були твори, присвячені історії, побуту та звичаям польської, єврейської та особливо української національних меншин Австро-Угорщини: «Польські єврейські оповідання», «Єврейські історії», «Нові єврейські історії», «Галицькі оповідання». Ця обставина спричинила упереджене ставлення до нього у тогочасній імперській літературній критиці як до панславіста та юдофіла.

Існує тенденція пояснювати виникнення «української школи» в австрійській літературі (*Карл Еміль Француз, Мойсей Йозеф Рот, Ернст-Рудольф Нойбауер, Людовик Адольф Симигонович-Штауфе*) і зокрема – у книгах Захер-Мазоха, тісним зв'язком з домінуючим у Галичині українським етносом у початковий період життя письменника [1, 2, 5, 9, 10]. Аналогічним чином виникла «українська школа» у польській літературі: *Тимош Падура, Юліуш Словацький, Антоній Мальчевський, Северин Гоциньський, Міхал Грабовський, Юзеф Коженювський, Юзеф Богдан Залеський*. Якщо залишатися у терміносистемі психоаналізу, то можна висловити припущення, що причиною «комплексу України» у авторській самосвідомості як австрійських, так і польських письменників, є почуття родинного боргу перед етнічним середовищем, яке сприймається як колиска. Зокрема, аналітично перспективним було б порівняння образів галицьких (польських, єврейських, українських) жінок у творах Захер-Мазоха з його реальними жінками – слов'янками та псевдо-слов'янками – напівміфічною годувальницею малого Леопольда «Гандзею з Винник», з якою він за сімейною легендою до 12 років говорив українською, Вандою фон Дунаєвою, дружиною, колегою по перу та експлуататоркою його прізвища. І, як знак оклику наприкінці, мама у деяких джерелах, скоріш за все – недостовірних, але такі німецьких – «war die Letzte ihres alten slawischen Geschlechts», тобто – була останньою з її старовинного слов'янського роду.

Література:

1. Вульф Л. «Мої найзаповітніші фантазії»: Леопольд фон Захер-Мазох і міф Східної Європи. *Україна модерна*. 2003. Число 8.
2. Горбач А.-Г. Українська тематика в творчості Захер-Мазоха. *Сучасність*. 1995, № 1.
3. Джонс Э. Жизнь и творения Зигмунда Фрейда. М., 1996. 448 с.
4. Захер-Мазох Л. фон. *Венера в хутрі*. Київ, 2018. 156 с.
5. Захер-Мазох Л. фон. *Вибрані твори*. (Авт. післямови Лариса Цибенко). Львів, 1999. 383 с.

6. Захер-Мазох Л. фон. Дванадцятий сніданок. *Vsesvit*. 2006. №5/6. С.202-206.
7. Захер-Мазох Л. фон. Мандрівні комедіанти. Харків, 2020. 250 с.
8. Крафт-Эбинг Р. Половая психопатия. М., 2013. 624 с.
9. Сварник Г. Джерела до біографії Леопольда фон Захер-Мазоха та його родини у Галичині. *Незалежний культурологічний часопис «І»*. 2017. Число 87.
10. Середа О. Леопольд фон Захер-Мазох і український національний рух у Галичині у 60–х роках ХІХ ст. *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність*. 1998. Вип. 5.
11. Фрейд З. О психоанализе. «Ребенка бьют»: к вопросу о происхождении сексуальных извращений. Москва, 2008. 140 с.
12. Фрейд З. О психоанализе. Пять лекций. Методика и техника психоанализа. С.-Пбг., 1998. 224 с.
13. Фрейд З. Экономическая проблема мазохизма. *Психоанализ*. 2011. № 1 (15). С. 8–19.

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-073-5-2-2>

НЕЙМОВІРНІ ДИВА РІЗДВЯНИХ ІСТОРІЙ

Колінько О. П.

*доктор філологічних наук,
професор кафедри української та зарубіжної літератури
і порівняльного літературознавства
Бердянського державного педагогічного університету
м. Бердянськ, Запорізька область, Україна*

Твори різдвяної тематики – досить вагомий жанровий пласт літератури, яким цікавляться науковці (Х. Баран, І. Буркут, Є. Душечкіна, О. Калениченко, М. Кучерська, І. Ліпницька, О. Приймачук, Л. Сирота, Н. Старигіна та ін.). Дослідники простежують генезу святочного оповідання, порушують питання про його жанровий канон, про схожість та відмінність різдвяного та святочного жанру, вивчають особливості хронотопу різдвяної прози, аналізують рецепцію різдвяних оповідань зарубіжних письменників у творах українських та російських митців. Однак дослідження, присвячені сучасному стану жанру та його художнім константам, серед яких найпоширеніше – диво, практично відсутні, хоча сучасні автори активно звертаються до різдвяних історій, тематика яких